

Akcija za ljudska prava

Podgorica, 7. oktobar 2008.

Predlog amandmana na Predlog zakona o Ustavnom sudu Crne Gore

- I *Primjena prakse međunarodnih tijela nadležnih za tumačenje međunarodnih ugovora o ljudskim pravima*
- II *Neopravdano ograničenje nadležnosti prilikom odlučivanja o povredi prava*
- III *Objavljivanje odluka i rješenja suda*
- IV *Zadržavanje izvršenja akta protiv kojeg je izjavljena ustavna žalba*
- V *Povraćaj u pređašnje stanje, naknada štete i druga ovlašćenja suda zbog povrede prava*
- VI *Kazne za nesaradnju sa sudom*
- VII *Praćenje ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti*
- VIII *Definisanje zabrane sudiji da profesionalno obavlja drugu djelatnost*
- IX *Izdvojena mišljenja sudija i njihovo objavljivanje*
- X *Rok za odlučivanje Ustavnog suda*
- XI *Izuzetak od pravila iscrpljivanja pravnih lijekova*
- XII *Finansiranje Ustavnog suda*
- XIII *Dejstva odluke Ustavnog suda: ponavljanje postupka u slučaju kada je pravosnažna odluka donijeta na osnovu propisa čija je neustavnost, odnosno protivzakonitost utvrđena i rokovi*

I Primjena prakse međunarodnih tijela nadležnih za tumačenje međunarodnih ugovora o ljudskim pravima

I.1 Iz Predloga zakona o Ustavnom sudu Crne Gore (u nastavku „Predlog“) izostavljena je odredba člana 68 Nacrta zakona o Ustavnom sudu Crne Gore (u nastavku „Nacrt“), a koja je bar donekle obavezivala Ustavni sud da prilikom odlučivanja o ustavnoj žalbi „uzme u obzir principe iz prakse Evropskog suda za ljudska prava“.

Smatramo da je ova odredba *neopravdano izostala* iz Predloga zakona iz sljedećih razloga:

1. Ratifikacijom Evropske konvencije o ljudskim pravima („Konvencija“ u daljem tekstu) i pristupanjem Savjetu Evrope Crna Gora je prihvatila nadležnost Evropskog suda za ljudska prava da odlučuje o svim predstavkama koje protiv nje podnesu države i druga pravna i fizička lica zbog kršenja ljudskih prava iz Konvencije. Sam tekst Konvencije nije dovoljan za razumjevanje prava koja ona garantuje već je neophodno poznavanje standarda iz prakse, tj. presuda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu. Shodno tome, presude ovog suda predstavljaju izvor prava za sve države članice Savjeta Evrope, pa tako i za Crnu Goru, tj. za Ustavni sud i druge redovne sudove Crne Gore, jer, u slučaju da oni ne primjene ove standarde u svojoj praksi, to će onda morati da učini sud u Strazburu na štetu Crne Gore. U Crnoj Gori još uvijek ne postoji dovoljno razvijena svijest, ni praksa, niti ima zadovoljavajućih uslova za primjenu ovih standarda (presude Evropskog suda za ljudska prava zvanično se ne prevode, nisu dostupne sudijama ni redovnih sudova ni Ustavnom sudu), a to je neophodno što pre promijeniti u opštem interesu, pa i tako što će Zakon o Ustavnom sudu posebno skrenuti pažnju sudijama na obaveznost poznavanja i primjene ovih standarda u njihovoj praksi sudske zaštite ljudskih prava.

Pri tom treba imati u vidu i dva slijedeća argumenta:

- a. u Ustavu Crne Gore nedostaje važna garancija iz člana 10 Povelje o ljudskim i manjinskim pravima Srbije i Crne Gore („*Tumačenje odredaba o ljudskim i manjinskim pravima*“), koja je glasila:

„Ljudska i manjinska prava zajemčena ovom poveljom tumače se na način kojim se unapredjuju vrednosti otvorenog i slobodnog demokratskog društva u skladu sa važećim međunarodnim jemstvima ljudskih i manjinskih prava i *praksom međunarodnih tela koja nadziru njihovo sprovođenje*“.

(pri čemu je Evropski sud za ljudska prava samo jedno od tih međunarodnih tela koja nadziru sprovođenje ljudskih prava, druga su UN Komitet za ljudska prava, Komitet protiv torture itd.)

- b. Venecijanska komisija u zaključcima svog Mišljenja o Ustavu Crne Gore od 20.12.2007. naglasila je potrebu da se Ustav tumači u skladu sa

evropskim standardima, koje upravo u svojoj praksi uspostavlja Evropski sud za ljudska prava:

„135. Implementacija Ustava je od suštinskog značaja za obezbjeđenje demokratske konsolidacije Crne Gore. Venecijanska komisija i dalje ostaje spremna pružati pomoć crnogorskim vlastima i u ovoj narednoj fazi. Šta više, neophodno je učiniti svaki mogući pokušaj da se crnogorskim sudovima i pravnicima omogući da budu dobro upoznati sa načinom na koji se odredbe o ljudskim pravima moraju tumačiti i primjenjivati kako bi to bilo u skladu sa standardima koje predviđa Evropska konvencija o ljudskim pravima.“

I.2 Zaključak: U interesu zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori potrebno je u Zakon o ustavnom sudu uključiti odredbu sličnoj odredbi člana 68 Nacrta zakona, koja bi se odgovarajuće formulisala tako da naglasi *obaveznost primjene prakse međunarodnih tijela koja nadziru sprovođenje međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.*

II Neopravdano ograničenje nadležnosti prilikom odlučivanja o povredi prava

II.1 Predlog zakona o Ustavnom sudu, član 57: „Ustavni sud odlučuje samo o povredi ljudskog prava i slobode koja je navedena u ustavnoj žalbi.“

II.2 Smatramo da je ovo ograničenje rigidno i da nije u skladu sa načelom obezbjeđenja djelotvorne zaštite ljudskih prava svima onima kojima su ona ugrožena od strane državnih organa Crne Gore. Nadležnost Evropskog suda za ljudska prava, na primjer, nije ograničena na ovaj način. Takođe, ovakva odredba utiče i na dostupnost ovog pravnog lijeka, što je jedan od elemenata njegove djelotvornosti. Ustavni sud Slovenije, na primjer, na internet stranici objavljuje obrasce za podnošenje ustavnih žalbi, kako bi ovaj pravni lijek bio što dostupniji širokom krugu ljudi, pa i onima koji nemaju novca za advokata. Ovakva odredba će doprinjeti tome da se advokatske usluge za zastupanje pred Ustavnim sudom razumeju kao neophodne, ili će dovesti do toga da neuke stranke nabrajaju sva prava navedena u Ustavu iz straha da ne propuste neko o kome poslije sud neće biti nadležan da odlučuje. Od sudija, pogotovo Ustavnog suda, očekuje se da pravo po kome sude poznaju, po pravilu, bolje od onih koji im se žale da su im prava povređena, pa sudije zbog toga ne treba „štedeti“ na navedeni način.

Takođe, kako se u članu 41 Predloga, navodi da sud nije ograničen predlogom, odnosno inicijativom za ocjenu ustavnosti i zakonitosti, nema opravdanja da on bude ograničen ustavnom žalbom, na štetu njenog podnosioca.

II.3 Zaključak: Odredbu čl. 57 Predloga formulisati tako da Ustavni sud *može odlučiti i o povredi prava na koja se ustavna žalba izričito ne odnosi.*

III Objavljivanje odluka i rješenja suda

III.1 Predlog, član 35:

„Odluke Ustavnog suda, izuzev odluke po ustavnoj žalbi i žalbi, objavljuju se u „Službenom listu Crne Gore“, kao i na način na koji je objavljen akt o čijoj ustavnosti i zakonitosti je Ustavni sud odlučivao.

U „Službenom listu Crne Gore“ može se objaviti odluka po ustavnoj žalbi i žalbi, kao i rješenje koje je od značaja za zaštitu ustavnosti i zakonitosti.

Odluke i rješenja Ustavnog suda objavljuju se na web stranici Ustavnog suda.“

III.2 Član 35 Predloga – objavljivanje odluka i rješenja Ustavnog suda, nije jasan u pogledu obaveznog objavljivanja odluka i rješenja Ustavnog suda, posebno u pogledu ustavnih žalbi. Smatramo da sve odluke i rješenja Ustavnog suda po ustavnim žalbama moraju biti objavljene, bilo na internet stranici suda, bilo u „Službenom listu Crne Gore“, te da to jasno ne proizilazi iz ovog člana.

III.3 Zaključak: Stav 3 dopuniti tako što će se dodati riječ „Sve“.

IV Zadržavanje izvršenja akta protiv kojeg je izjavljena ustavna žalba

IV.1 Predlog, član 54: „Ustavna žalba ne zadržava izvršenje pojedinačnog akta protiv kojeg je izjavljena“.

IV.2 Imajući u vidu da je cilj ustavnosudske zaštite ljudskih prava da predstavlja posljednju „ruku spasa“ ljudskih prava u zemlji, a ne teorijski pravni lijek, koji nikoga neće spasiti, po uzoru na čl. 86, st. 2 Zakona o Ustavnom sudu Republike Srbije i čl. 67, st. 2 Ustavnog Zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, neophodno je ostaviti prostora Ustavnom sudu da može odložiti izvršenje pojedinačnog akta ili radnje na zahtjev podnosioca ustavne žalbe, ako bi izvršenje prouzrokovalo nenadoknadivu štetu podnosiocu, ne bi bilo protivno javnom interesu, niti bi drugom licu nanijelo veću štetu.

Takođe, neopravdano je da ovakva mogućnost postoji u odnosu na pojedinačni akt ili radnju u postupku za ocjenu ustavnosti i zakonitosti (vidjeti član 44 Predloga), a ne i u postupku po ustavnoj žalbi.

IV.3 Zaključak: u članu 54, dodati stav 2 u kojem će se, kao i u članu 44 odrediti da Ustavni sud „može narediti da se obustavi izvršenje pojedinačnog akta ili radnje do donošenja konačne odluke na zahtjev podnosioca ustavne žalbe, ako podnosilac žalbe učini izvjesnim nastupanje neotklonjivih štetnih posljedica, (ako to drugom licu ne bi nanijele veću štetu, niti bi bilo suprotno javnom interesu).“

V Povraćaj u pređašnje stanje, naknada štete i druga ovlašćenja suda zbog povrede prava

V.1 Važeći Zakon o Ustavnom sudu iz 1993, sadrži eksplicitnu odredbu o ovlašćenjima Ustavnog suda u pogledu određivanja povraćaja u pređašnje stanje, naknade štete i drugih načina otklanjanja posledica kršenja prava, u članu 71:

“Ako se utvrdi da se izmjenom pojedinačnog akta ne mogu otkloniti posljedice nastale usljed primjene opšteg akta za koji je odlukom Ustavnog suda utvrđeno da nije u saglasnosti s Ustavom ili zakonom, Ustavni sud može odrediti da se ove posljedice otklone povraćajem u pređašnje stanje, naknadom šteta ili na drugi način.“

Za razliku od ovako konkretno formuliranih ovlašćenja suda u pogledu otklanjanja posljedica kršenja prava, Predlog Zakona, ovakvu odredbu uopšte ne sadrži u vezi postupka ocjene ustavnosti i zakonitosti, dok u pogledu odlučivanja o ustavnoj žalbi, u članu 58 predviđa sledeće:

„Kad Ustavni sud utvrdi da je osporenim pojedinačnim aktom, povrijeđeno ljudsko pravo ili sloboda zajemčena Ustavom, usvojiće ustavnu žalbu i ukinuće taj akt, u cjelini ili djelimično, i predmet vratiti na ponovni postupak organu koji je donio ukinuti akt.

Kad Ustavni sud ukine osporeni pojedinačni akt, *može odlučiti* o spornom pravu ili slobodi ako je to neophodno zbog otklanjanja posljedica koje su na osnovu ukinutog pojedinačnog akta već nastale ili ako to zahtijeva priroda ustavnog prava i slobode.

Odluku iz stava 2 ovog člana, izvršava organ koji je nadležan za izvršenje ukinutog pojedinačnog akta.

Ako je u vrijeme donošenja odluke Ustavnog suda prestalo pravno dejstvo osporenog pojedinačnog akta, Ustavni sud će odlukom utvrditi postojanje povrede kad nađe da je povrijeđeno ljudsko pravo ili sloboda zajemčeno Ustavom.“

V.2 Imajući u vidu član 71 važećeg Zakona, a posebno potrebu da ustavna žalba izvjesno bude djelotvoran i efikasan pravni lijek u slučaju povrede ustavnih, ljudskih prava, neophodno je Ustavnom sudu dati konkretno ovlašćenje da *može narediti povraćaj u pređašnje stanje, naknadu štete, odnosno preduzimanje druge radnje (momentalno puštanje iz pritvora i slično)*, kako bi spriječio ili zaustavio nanošenje nenadoknadive štete u slučaju kad utvrdi neustavnost i nezakonitost. Ovo pogotovo u slučaju teškog kršenja ljudskog prava koje zahtijeva hitnu akciju i saniranje posljedica kršenja prava. Na isti način izričit je i član 76 Pravila Ustavnog suda BiH.

Bez obzira što postoji poseban pravni lijek za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, moguće je zamisliti situaciju da ni Vrhovni sud ne obezbijedi odgovarajuću zaštitu ovog prava, već da se ustavna žalba pojavi kao krajnje sredstvo zaštite prava. Upućivanje na parnicu za naknadu štete u ovakvom slučaju, u skladu sa dosadašnjom praksom Evropskog suda za ljudska prava (*V.A.M. protiv Srbije, Tomić protiv Srbije*) izvjesno bi dovelo do toga da se ustavna žalba proglašeni nedjelotvornim pravnim lijekom od strane suda u Strazburu.

V.3 Zaključak: Smatramo da nije opravdano, ni korisno, odstupiti od nivoa konkretnog izjašnjavanja koji postoji u važećem Zakonu o Ustavnom sudu, te da član 58, st. 2 Predloga treba konkretizovati tako da „odlučivanje“ podrazumijeva i naknadu štete, povraćaj u pređašnje stanje i druge potrebne radnje, kao i da obuhvati i situacije iz stava 4 člana 58. Pored toga, obezbijediti da Ustavni sud ova ovlašćenja može iskoristiti i u postupku ispitivanja ustavnosti i zakonitosti, kada utvrdi neustavnost ili nezakonitost.

VI Sankcija za nesaradnju sa sudom

VI.1 Predlog, čl. 28:

„Učesnici u postupku iz člana 27 stav 1 ovog zakona, dužni su da u ostavljenom roku dostave Ustavnom sudu osporeni akt, traženu dokumentaciju, podatke i obavještenja, kao i odgovor odnosno mišljenje na navode i dokaze sadržane u predlogu, inicijativi, ustavnoj žalbi i žalbi.

Ako u ostavljenom roku Ustavni sud ne dobije odgovor, mišljenje i druge tražene podatke i obavještenja iz stava 1 ovog člana, postupak se može nastaviti.“

VI.2 Predlog u članu 28 kaže da su učesnici u postupku *dužni* da saraduju sa Ustavnim sudom, ali se *ne predviđa nikakva sankcija* za slučaj da oni to ne učine. Čak šta više, u stavu 2 istog člana pomirljivo se navodi da ako Ustavni sud u određenom roku ne dobije ono što je tražio, postupak se *može* nastaviti. Nasuprot ovakvom rješenju, Zakon o Ustavnom sudu Republike Srbije u članu 110¹ predviđa kaznene odredbe, koje bi bile od koristi i u Crnoj Gori.

VI.3 Zaključak: uvesti kazne za nesaradnju sa Ustavnim sudom i u Zakon o Ustavnom sudu Crne Gore.

VII Praćenje ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti

VII.1 Član 149, stav 3 Ustava Crne Gore predviđa: „Ustavni sud prati ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti i o uočenim pojavama neustavnosti i nezakonitosti obavještava Skupštinu.“ Predlog zakona o ovom značajnom ovlašćenju suda ne sadrži ni riječi.

Takođe, Predlog ne uređuje situaciju kada nadležni državni organ ne postupi u skladu s odlukom Ustavnog suda.

¹ Član 110:

“Novčanom kaznom od 50.000 do 1.000.000 dinara kazniće se za prekršaj organizacija, odnosno drugo pravno lice:

1) ako u roku ne dostavi Ustavnom sudu osporeni opšti akt i potrebnu dokumentaciju i pruži podatke i obaveštenja od značaja za vođenje postupka i odlučivanje (član 34. stav 1);

2) ako ne dostavi Ustavnom sudu potrebne podatke i obaveštenja od značaja za vođenje postupka i odlučivanje (član 34. stav 2).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i preduzetnik novčanom kaznom od 20.000 do 500.000 dinara.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u organizaciji, odnosno drugom pravnom licu novčanom kaznom do 50.000 dinara.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u državnom i drugom organu, novčanom kaznom do 50.000 dinara.

VII.2 Po uzoru na članove 105 i 106 Zakona o Ustavnom sudu Republike Srbije², odnosno člana 104 i 105 Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske³, treba dopuniti Predlog zakona o Ustavnom sudu.

Takođe, treba imati u vidu da Ustav CG predviđa da izvršenje odluka Ustavnog suda obezbjeđuje Vlada (član 151, čl. 4), pa i tu proceduru treba urediti Predlogom zakona.

VIII Zabrana sudiji da profesionalno obavlja drugu djelatnost

VIII.1 Ustav u članu 153, stav 5 propisuje: „Predsjednik i sudija Ustavnog suda ne može vršiti poslaničku i drugu javnu funkciju niti profesionalno obavljati drugu djelatnost.“

VIII.2 Venecijanska komisija u Mišljenju o Ustavu CG iz decembra 2007, kritikovala je kao isuviše rigidnu zabranu sudijama, kao i Ustavnim sudijama, da obavljaju bilo kakvu drugu profesionalnu djelatnost, istakavši da je u drugim evropskim zemljama uobičajeno da se sudijama dozvoli obavljanje drugih djelatnosti, kao što je, na primjer, držanje nastave (tačka 88 Mišljenja).

Ustavni Zakon o Ustavnom sudu Hrvatske, čl. 10, st. 3, u pogledu zabrane obavljanja druge poslovnom ili profesionalnom djelatnošću realno propisuje:

„U smislu ovoga Ustavnog zakona ne smatra se javnom, odnosno profesionalnom dužnošću ni druga znanstvena i stručna djelatnost, niti člansko djelovanje u institutima i udrugama pravnika, kao ni u humanitarnim, kulturnim, sportskim i drugim udrugama.“

² Član 105: Ustavni sud obaveštava Narodnu skupštinu o stanju i problemima ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti u Republici Srbiji, daje mišljenja i ukazuje na potrebu donošenja i izmenu zakona i preduzimanje drugih mera radi zaštite ustavnosti i zakonitosti.

Član 106: Kad Ustavni sud utvrdi da nadležni organ nije doneo opšti akt za izvršavanje odredaba Ustava, zakona ili drugog opšteg akta, a bio je dužan da takav opšti akt donese, obavestiće o tome Narodnu skupštinu.

³ Čl. 104: (1) Ustavni sud prati ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti te o uočenim pojavama neustavnosti i zakonitosti izvješćuje Hrvatski sabor.

(2) Izvješće iz stavka 1. ovoga članka utvrđuje sjednica Ustavnog suda.

(3) Izvješće iz stavka 1. ovoga članka dostavlja se u pisanom obliku predsjedniku Hrvatskoga sabora, koji o njemu izvješćuje Hrvatski sabor.

Čl. 105: (1) Kad Ustavni sud utvrdi da nadležno tijelo nije donijelo propis za izvršenje odredaba Ustava, zakona i drugih propisa, a bilo je dužno takav propis donijeti, o tome će obavijestiti Vladu Republike Hrvatske.

(2) Kad Ustavni sud utvrdi da Vlada Republike Hrvatske nije donijela propis za izvršenje odredaba Ustava, zakona i drugih propisa, o tome će obavijestiti Hrvatski sabor.

(3) Izvješće iz stavka 1. ovoga članka dostavlja se u pisanom obliku predsjedniku Vlade Republike Hrvatske, a izvješće iz stavka 2. ovoga članka predsjedniku Hrvatskoga sabora.

(4) O objavi u "Narodnim novinama" izvješća iz stavka 1. i 2. ovoga članka odlučuje sjednica Ustavnog suda.

VIII.3 Zaključak: U glavu 1 Zakona o Ustavnom sudu CG, „Predsjednik i sudija Ustavnog suda“, dodati navedenu definiciju iz Ustava Hrvatske o tome šta se ne smatra profesionalnom djelatnošću.

IX Izdvojena mišljenja

IX.1 Predlog zakona ne predviđa mogućnost da sudija Ustavnog suda izradi izdvojeno mišljenje koje bi se objavljivalo uz odluku suda.

IX.2 Objavljivanje izdvojenog mišljenja sudija smatramo izuzetno korisnim kako za razvoj sudske prakse, tako i kao važnu garanciju nezavisnosti i nepristrasnosti suda i dostojanstva funkcije sudije Ustavnog suda. Takva praksa postoji u Evropskom sudu za ljudska prava, kao i u, na primjer, Ustavnom zakonu o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (čl. 27) i čl. 71-73 i 80 Poslovnika Ustavnog suda Republike Slovenije.

IX.3 Zaključak: U Zakon o Ustavnom sudu CG, u poglavlje III, 1, c „Oblici rada Ustavnog suda“, dodati odredbu koja predviđa mogućnost da sudija koji glasa suprotno većini, ili koji se ne slaže s većinskim obrazloženjem odluke, izdvoji mišljenje i da se ono objavi zajedno sa odlukom.

X Rok za odlučivanje Ustavnog suda

X.1 U Predlogu zakona nema roka za odlučivanje Ustavnog suda, za razliku od hrvatskog zakona koji sadrži slijedeću odredbu u čl. 33: „Ustavni sud donijet će odluku o zahtjevu, prihvaćenom prijedlogu i ustavnoj tužbi u pravilu u roku od najviše godinu dana.“ Takođe, uobičajeno je da se u zakonu o ustavnom sudu ili poslovniku ovog suda predvidi koji predmeti imaju prioritet i rješavaju se po hitnom postupku.

X.2 Zaključak: U cilju unapređenja djelotvornosti zaštite ljudskih prava u zemlji, u Zakon o ustavnom sudu CG obavezno uvrstiti odredbu o roku od najviše godinu dana u kome sud mora odlučiti o svakom predmetu, a poslovnikom predvidjeti koja vrsta predmeta ima prednost i zahtijeva hitno postupanje.

XI Izuzetak od pravila iscrpljivanja pravnih lijekova

XI.1 Predlog ne predviđa mogućnost da Ustavni sud izuzetno prihvati da rješava po ustavnoj žalbi i prije nego su iscrpljeni svi pravni lijekovi, u slučaju kada je očigledno da bi u suprotnom za lice koje podnosi žalbu mogle nastati nepopravljive posljedice.

XI.2 Crnogorski zakon o Ustavnom sudu trebalo bi da predvidi ovakvu mogućnost po uzoru na hrvatski i slovenački zakon.⁴

XII *Finansiranje*

XII.1 Finansiranje Ustavnog suda predviđeno je tako što Ustavni sud predlaže Vladi razdio godišnjeg budžeta za njegov rad. Dozvoljeno je predsjedniku Ustavnog suda da učestvuje u radu sjednice Skupštine na kojoj se raspravlja o predlogu budžeta Ustavnog suda.

XII.2 Nezavisnost Ustavnog suda od izvršne vlasti moralo bi se dosljedno izvesti u pogledu finansiranja suda. Ustavni sud bi trebalo da, poslije eventualnih konsultacija sa nadležnim ministarstvom, sam predlaže Skupštini iznos sredstava koja su potrebna za njegov rad, i da predstavnik suda ovaj predlog obrazloži, odnosno odbrani pred Skupštinom. Takođe, sud treba neposredno da odlučuje o korišćenju sredstava, a da ga kontroliše Državna revizorska institucija (za ovakvo rješenje vidjeti, na primjer, član 8 Zakona o Ustavnom sudu Republike Slovenije⁵).

XIII *Dejstva odluke Ustavnog suda: ponavljanje postupka u slučaju kada je pravosnažna odluka donijeta na osnovu propisa čija je neustavnost, odnosno protivzakonitost utvrđena i rokovi*

XIII.1 Predlog, član 48:

„Svako kome je povrijeđeno pravo konačnim ili pravosnažnim pojedinačnim aktom, donijetim na osnovu zakona ili drugog propisa, za koji je *po njegovoj inicijativi* odlukom Ustavnog suda utvrđeno da nije u saglasnosti sa Ustavom, potvrđenim i objavljenim

⁴ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske - Članak 63: (1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ili u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice.

Zakon o Ustavnom sudu Republike Slovenije, čl. 51: (1) Ustavna pritožba se lahko vloži šele, ko so izčrpana vsa pravna sredstva.

(2) Pred izčrpanjem izrednih pravnih sredstev lahko ustavno sodišče izjemoma odloča o ustavni pritožbi, če je zatrjevana kršitev očitna in če bi z izvršitvijo posamičnega akta nastale za pritožnika nepopravljive posledice.

⁵ (1) Sredstva za delo ustavnega sodišča določi državni zbor na predlog ustavnega sodišča in so sestavni del proračuna Republike Slovenije.

(2) O porabi sredstev iz prejšnjega odstavka odloča ustavno sodišče.

(3) Nadzor nad uporabo sredstev iz prvega odstavka tega člena opravlja računsko sodišče.

međunarodnim ugovorima ili zakonom, ima pravo da traži od nadležnog organa *izmjenu* tog pojedinačnog akta.

Predlog za *izmjenu* konačnog ili pravosnažnog pojedinačnog akta, donijetog na osnovu zakona ili drugog propisa, za koji je odlukom Ustavnog suda utvrđeno da nije u saglasnosti sa Ustavom, potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima odnosno zakonom može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja odluke u „Službenom listu Crne Gore“, *ako od dostavljanja pojedinačnog akta do podnošenja inicijative Ustavnom sudu nije proteklo više od jedne godine.*

XIII.2 Stav 1 člana 48 Predloga neopravdano ograničava pravo na zahtijevanje izmjene pojedinačnog akta donijetog na osnovu propisa čija je neustavnost ili nezakonitost utvrđena samo na lice po čijoj je inicijativi postupao Ustavni sud. Pored toga što je nepravilno, ovakvo rješenje obesmišljava rad u javnom, opštem interesu.

XIII.3 U ovom članu se govori o pravu na *izmjenu* pojedinačnog akta koji je donijet na osnovu propisa čija je nezakonitost, odnosno neustavnost utvrđena. U procesnom smislu, izmjena podrazumijeva pravo na ponavljanje postupka, pa bi to trebalo naglasiti, po uzoru na precizniju formulaciju, na primjer, čl. 58 Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske.⁶

XIII.4 Stav 2 člana 48 sadrži dva ograničenja za ostvarivanje gore navedenog prava na *izmjenu* pojedinačnog akta, jedno, da se predlog za *izmjenu* može podnijeti *u roku od šest mjeseci* od dana objavljivanja odluke u Službenom listu, i drugo „*ako od dostavljanja pojedinačnog akta do podnošenja inicijative Ustavnom sudu nije proteklo više od jedne godine*“. Smatramo da je ovo drugo ograničenje suvišno i da ga je neophodno isključiti.

⁶ Članak 58.

(1) Pravomoćna presuda za kazneno djelo utemeljena na odredbi zakona koja je ukinuta zbog nesuglasnosti s Ustavom ne proizvodi pravne učinke od dana stupanja na snagu odluke Ustavnog suda o ukidanju odredbe zakona na temelju koje je presuda donesena i može se izmijeniti odgovarajućom primjenom odredaba o ponavljanju kaznenog postupka.

(2) Svaka fizička i pravna osoba koja je Ustavnom sudu podnijela prijedlog za ocjenu suglasnosti pojedine odredbe zakona s Ustavom, odnosno pojedine odredbe drugog propisa s Ustavom i zakonom, a Ustavni sud njezin prijedlog prihvati i ukine odredbu zakona, odnosno odredbu drugog propisa, ima pravo podnijeti zahtjev nadležnom tijelu za *izmjenu* pravomoćnoga pojedinačnog akta kojim joj je povrijeđeno pravo, a koji je donesen na temelju ukinute zakonske odredbe, odnosno ukinute odredbe drugog propisa, odgovarajućom primjenom odredaba o ponavljanju postupka.

(3) Svaka fizička i pravna osoba kojoj je povrijeđeno pravo pravomoćnim pojedinačnim aktom donesenim na temelju poništene odredbe drugog propisa ima pravo podnijeti zahtjev nadležnom tijelu za *izmjenu* toga pojedinačnog akta odgovarajućom primjenom odredaba o ponavljanju postupka.

(4) Zahtjev za *izmjenu* pravomoćnoga pojedinačnog akta iz stavka 2. i 3. ovoga članka može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana objave odluke Ustavnog suda u "Narodnim novinama".

(5) U postupcima u kojima o pravnoj stvari, do dana stupanja na snagu odluke Ustavnog suda kojom se ukida zakon, odnosno poništava ili ukida drugi propis ili pojedina njihova odredba, nije pravomoćno odlučeno, a taj se zakon, odnosno drugi propis neposredno primjenjuje u toj pravnoj stvari, ukinuti zakon, odnosno poništjeni ili ukinuti drugi propis ili njihova ukinuta ili poništena odredba neće se primjenjivati od dana stupanja na snagu odluke Ustavnog suda.

XIII.5 Zaključak: Iz stava 1 člana 48 Predloga isključiti riječi u trećem redu „po njegovoj inicijativi“, a na kraju iste rečenice dodati „odgovarajućom primjenom odredbi o ponavljanju krivičnog i drugog postupka“. U drugom stavu brisati posljednja dva reda.
Idealno, čitav član precizirati u skladu sa čl. 58 hrvatskog zakona.

mr Tea Gorjanc Prelević,
urednica programa Akcije za ljudska prava

dr Radomir Prelević,
advokat